

591

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Ankara

Sayı : B.15.0.APK.0.23-300-1574
Konu : Yazılı Soru Önergesi

22 Eylül 2001

15916

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ : T.B.M.M Başkanlığı'nın 25.09.2001 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-11575 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Sayın Av. İsmail AYDINLI'nın tarafıma tevcih ettiği, 7/4667-11363 esas no'lu yazılı soru önergesi T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99. Maddesi gereği cevaplandırılarak ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Zeki ÇAKAN
Bakan

~~EKLER:
EK-1 Önerge Cevabı (5 Sayfa)~~

~~DAĞITIM:
Gereği:
T.B.M.M.Bşk.~~

~~Bilgi:
Başbakanlık
Devlet Bakanlığı
(Sn. H. Hüsamettin ÖZKAN)~~

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN AV. İSMAİL AYDINLI'NIN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVABI
(7/4667-11363)**

Soru 1:

Uzan Ailesi'nin Çukurova Elektrik'te devletle yapılan sözleşme gereği yapması gereken yatırımları yapmadığı, örneğin Berke Barajı'nın inşaatının geciktirilerek, ülke ekonomisine yıllık 40 milyon dolar zarar verdiği iddiası doğru mudur, doğruysa bu konuda Bakanlık olarak ne gibi işlem yaptınız?

Cevap 1:

10.06.1910 tarihli Menafi-i Umumiye İmtiyazat hakkındaki Kanuna dayanılarak, 25.06.1953 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile Çukurova Elektrik A.Ş'ne Seyhan Hidroelektrik Santralının işletilmesi, üretilecek enerjinin, kurulu gücü 500 kW'ı aşan müşterilere satış imtiyazı 49 yıl süre verilmiştir. Söz konusu Bakanlar Kurulu Kararı çerçevesinde, 23.12.1953 yılında İmtiyaz Sözleşmesi imzalanmıştır.

Bakanlığımın o dönemdeki Enerji Dairesi Başkanlığı'nın 05.10.1983 tarihli ve 161-En.D.Bşk.11724/80797 sayılı yazısı ile, Berke Barajının 2705 sayılı Kanunun 2'inci maddesine göre ÇEAŞ tarafından kurulmasının uygun görüldüğü Şirkete bildirilmiş, santralin kesin projelerinin incelenmek üzere gönderilmesi ve tesisin finansman ve iş programları hakkında bilgi verilmesi istenmiştir.

3096 sayılı Kanunun 4.12.1984 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra, Kanunun 3'üncü ve geçici 2'inci maddesine istinaden istihsal edilen 26.08.1988 tarih ve 88/13314 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Çukurova Elektrik A.Ş; Adana-Mersin-Hatay-Osmaniye illeri ile Kahramanmaraş ilinin üç köyünü kapsayan 1 No.lu görev bölgesinde, elektrik üretimi, iletimi, dağıtımı, ve ticaretini yürütmek üzere 70 yıl süreyle görevlendirilmiştir.

Bilahare; 3096 sayılı Kanununun 5'inci maddesine dayanılarak istihsal edilen 23.06.1989 tarih ve 88/14305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile de; üzerinde mutabakata varılan tesislerin Çukurova Elektrik A.Ş' ye devredilmesi kararlaştırılmıştır.

Bu çerçevede; Bakanlığım ile Şirket arasında 19.10.1988 yılında İmtiyaz Sözleşmesi imzalanmıştır. Danıştay'da yapılan görüşmeler sonucu son şeklini alan İmtiyaz Sözleşmesi, 09.03.1998 tarihinde Bakanlığım ile Çukurova Elektrik A.Ş arasında imzalanmıştır.

09.03.1998 tarihli İmtiyaz Sözleşmesinin 2' inci maddesinde, Sözleşmenin Konusu; " Çukurova Elektrik Anonim Şirketince, Adana, Mersin, Hatay, Osmaniye İllerinin tamamı, Kahramanmaraş İlinin Merkez İlçesi Merkez Bucağı Küçüksır ve Yeşildere Köyleri ile Merkez İlçe Yeniköy Bucağına bağlı Kısıklı Köyünün sınırladığı görev bölgesi içinde bulunan Seyhan I-II, Kadıncık I-II, Yüreğir ve Sır Hidroelektrik Santralleri ile yapımı devam eden Berke Hidroelektrik Santralının işletilmesi, aynı bölgedeki TEDAŞ uhdesinde bulunan dağıtım tesislerinin işletme haklarının Şirkete devri....." şeklinde tanımlanmıştır.

Çukurova Elektrik A.Ş ile Bakanlığım arasında, Berke Santralı ile ilgili olarak, İmtiyaz Sözleşmesinden başka yapılan bir anlaşma bulunmamaktadır. Çukurova Elektrik A.Ş. yönetiminin Uzan grubunun kontrolüne geçmesinden sonra, ÇEAŞ ile Berke Barajının inşasını yapmakta olan İtalyan Firması arasında çıkan anlaşmazlık nedeniyle anlaşma iptal edilmiş, ayrıca baraj yapımının finansmanı için Şirketin Dünya Bankası ile yapılan kredi sözleşmesi de iptal edilmiştir. Bu nedenle yapım işlerinde gecikme olmuştur. Ayrıca Şirket yetkililerince gecikmeye sebep olarak, inşaat esnasında beklenmeyen enjeksiyon işlerinin olduğu belirtilmiştir.

Soru 2:

Uzanlar Ailesi'nin Mersin Termik Santralını 1994 yılından beri çalıştırmadığı, bu santralın çalıştırılmaması yüzünden adı geçen ailenin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na yılda ödemesi gereken 550 milyon kilovat saatlik enerji bedelini de ödemediği, bunun toplam parasal değerinin yaklaşık 35 milyon dolar, yedi yıl içinde ise 245 milyon dolar olduğu iddia edilmektedir, bu iddialar doğru mudur, doğruysa Bakanlığınız ne gibi işlem yapmıştır?

Cevap 2:

Mersin Termik Santrali üretimsizliği nedeniyle açılan davalar açısından değerlendirildiğinde; TEK Genel Müdürlüğü ve ÇEAŞ Genel Müdürlüğü arasında 01.02.1987 tarihinden geçerli 20.06.1988 tarihli Elektrik Satış Sözleşmesinin 7/f maddesi ile getirilen "ÇEAŞ Mersin Termik Santralinden, mücbir sebepler dışında yılda 550 milyon kWh enerji üretecektir. Üretilmediği takdirde eksik üretilen her bir kWh için TEK Genel Müdürlüğü'nden alacağı enerjinin fiyatını %100 zamlı ödeyecektir. Mücbir sebepler konusunda taraflar birbirleri ile anlaşamadığı takdirde konu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına iletilecek ve Bakanlığın vereceği karar uygulamaya esas alınacaktır." Hükmünden hareketle 1993 yılı için Mersin termik Santralında eksik enerji üretimi nedeniyle % 100 zamlı fatura düzenlenmesi sonucu çıkan uyuşmazlık, birim fiyattan kaynaklanan uyuşmazlıkla birlikte Hakem Heyetinde çözümlenmek üzere dava konusu edilmiştir.

Ancak, bu talep, Bakanlığımın santralin 1993 yılı üretiminin 275 milyon kWh olması yönündeki görüşü esas alınarak Hakem Heyetinin 25.11.1994 tarihli kararıyla reddedilmiş, Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 11.07.1995 tarihli kararı ile onanmıştır.

Daha sonra 1994-1995-1996 yılı üretimsizliği nedeniyle ESA 7/f maddesi gereği tahakkuk eden Kurum alacağının tahsili talebiyle açılan dava ise, Bakanlığımca TEAŞ Genel Müdürlüğü ve ÇEAŞ Genel Müdürlüğü teknik elemanlarından oluşturulan heyetin Mersin termik Santralının ekonomik ömrünün sona erdiği yönündeki raporunun yine Bakanlığımca ÇEAŞ Genel Müdürlüğü'ne gönderilmesi ve raporun Bakanlığımca da benimsendiği gerekçesiyle Hakem Heyetinin 17.07.1997 tarihli kararı ile reddedilmiş, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 24.03.1998 tarihli kararı ile onanmıştır.

İmtiyazlı Şirketlerle TEAŞ Genel Müdürlüğü arasında Elektrik Satış Anlaşmasının uygulamasından kaynaklanan birim fiyat sorunu ilk olarak, 1991-1993 yılları arasındaki döneme ait enerji birim fiyatından kaynaklanan ve geçmişe yönelik olarak düzenlenmiş fiyat farkı faturaları miktarları ile 1993 yılından 1994 Haziran ayına kadar olan dönemdeki enerji birim fiyatından kaynaklanan TEAŞ Genel Müdürlüğü alacakları ve yukarıda

açıklanan Mersin Termik Santrali 1993 yılı eksik üretimi Hakem Heyetinde çözümlenmek üzere TEAŞ Genel Müdürlüğüne dava konusu edilmiştir.

Bu davalar karşılıklı olarak uzunca bir süreden beri devam edegelmiştir. Tarifenin nasıl belirleneceğine ilişkin netlik olmaması, karşılıklı uyuşmazlığın devam etmesine neden olmuştur.

Soru 3:

Uzanlar firmasının Çukurova Elektrik'in işletilmemesi nedeniyle ülke ekonomisinin yıllık ve toplam zararı nedir? Bu konu yargıya intikal ettirilmiş midir, ettirildiyse hangi aşamadır?

Cevap 3:

Çukurova Elektrik A.Ş'nin Yatırım Programları, 1996 yılından bugüne Bakanlığımca onaylanmaktadır. Bakanlığımca onaylanan elektrik iletim ve dağıtım yatırımları için 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001 yıllarına ait Yatırım Programlarında, sırasıyla; 648.436.000.000TL, 1.088.017.000.000TL, 6.429.114.000.000TL, 11.683.567.000.000TL, 22.540.775.000.000TL, 25.065.360.000.000TL 'lik yatırım harcaması uygun görülmüştür.

Şirketin beyan ettiği iletim ve dağıtım harcama tutarları ise 1996 yılı için, 38.508.000.000 TL, 1997 yılı için 57.311.000.000 TL, 1998 yılı için 525.649.000.000 TL, 1999 yılı için 562.359.000.000 TL'dir. Buna göre, elektrik üretim yatırımları hariç, iletim ve dağıtım yatırımları için gerçekleşme oranları 1996 yılı için %6, 1997 yılı için %5,2, 1998 yılı için %8,1 1999 yılı için %4,2'dir. Sonuç olarak, 2000 yılı sonuna kadar toplam 34.141.572.000.000 TL olan proje tutarının, toplam 7.873.531.000.000 TL'lik kısmı gerçekleşmiş olup, toplam gerçekleşme oranı %23'dür. Geri kalan iletim ve dağıtım yatırımlarının zamanında yapılması için, Şirket uyarılmış olup, aksi takdirde nam-ı hesaplarına yaptırılacağı tebliğ edilmiştir.

Soru 4:

Uzanlar'ın Çukurova Elektrik olarak TEAŞ'tan alıp abonelere sattığı elektrik bedellerini devlete ödemediği iddia edilmektedir, bu tutar ne kadardır, bu konuda Bakanlığınız ne gibi somut ve sonuç alıcı önlemlere başvurmuştur?

Cevap 4:

Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş. Genel Müdürlüğü'nün muhasebe kayıtlarına göre, Çukurova Elektrik A.Ş.'nin, Ağustos 2001 tarihi itibarıyla 30.754.204.897.248 TL vadesi geçmiş, 45.040.532.249.019 TL vadesi gelmemiş olmak üzere, toplam 75.794.768.824.060 TL borcu bulunmaktadır. Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş. Genel Müdürlüğü ile anılan Şirket arasında ESA (Enerji Satış Anlaşması) sözleşmesi üzerinde anlaşmazlıklar bulunmakta olup, mahkeme davaları halen devam etmektedir.

Soru 5:

Uzanlar'a ait Yapı Ticaret tarafından inşaatı sürdürülen Berke Barajı'nın inşaatında İtalyan Firması'nın önerisinin aksine Adana çimentosu yerine sağlıksız Gaziantep çimentosu kullanıldığı, baraj inşaatının ilerde çatlayabileceği iddia edilmektedir. Bu konuda Bakanlık olarak ne gibi işlem yapmayı düşünüyorsunuz?

Cevap 5:

Berke HES'in yapımında kullanılan çimentonun Gaziantep Çimento Fabrikasından sağlanması münasebetiyle kalitesinin düşük olduğuna dair Bakanlığımıza intikal etmiş herhangi bir bilgi yoktur. Bu konudaki varsa bilgi ve belgelerin Bakanlığımıza gönderilmesi, Berke HES'in denetlenmesi ile ilgili oluşturulacak heyetin araştırmalarında ve çalışmalarında yol gösterici olacaktır.